

אפריל 2012

שומר

מאת גדי צפרי

מבוא

ההקף השנתי של גידול שומר בישראל מוערך בכ-12,000 עד 13,000 דונם, ובכך הוא מהווה דוגמה חיובית לגידולי שטח פתוח "שיצאו מאלמוניותם" היחסית. גרמו לכך שתי סבות עיקריות: האחת קשורה לחשיפה מוגברת של השומר לקבוצות צרכניות באוכלוסיה, שלא היו מודעות לו בעבר באורח מסורתי, ועקב חשיפה זו גברה הדרישה ועמה הצריכה של ירק זה; השנייה קשורה בגידול השומר בשדה שהוא קל ופשוט יחסית, בין השאר הודות לעובדה שכמעט אינו נתקף ע"י מחלות, ובעיקר לא ע"י מזיקים. במציאות אין זה נדיר כלל, כי מחזור נתון של גידול שומר עשוי להסתים ללא אף טפול הדברה, למעט רסוס בודד להדברת עשבים. החלק המשווק והנאכל של צמח השומר קרוי קולס, והוא גדל בצמוד לפני הקרקע ונושא את פטוטרות העלים. הקולס אינו אלא צבר מקובץ של בסיסי פטוטרות מעובות של העלים, בדומה לקלח הקולרבי.

השומר - *Foeniculum vulgare*, שייך למשפחת הסוככיים וטעמו יחודי ומיוחד. השומר מכיל פיטוכימיקל יחודי הקרוי anethol, אשר משמש כמרכיב עיקרי בשמן האתרי הנדיף שלו וכפי הנראה מעכב תהליכים דלקתיים, וכתוצאה מכך אף מקטין את הסכון לחלות בסרטן. השמן הנדיף מגן כנראה על הכבד ואברים אחרים מפני הרעלה של כימיקלים שונים שמקורם במזון. השומר עשיר בסיבים תזונתיים, סידן, ויטמין C, חומצה פולית (פולאט), ברזל ואשלגן.

בחירת החלקה והכנתה

כל סוגי הקרקע מתאימים לגידול שומר, גם חלקות שהושקו או יושקו במים מליחים, בשל היותו של השומר עמיד למדי למליחות. לגדול סלרי דרושה חלקה מנוקזת, רצוי בעלת מדרון קל ופתוחה לרוחות. רצויה קרקע בינונית או כבדה, אך ניתן לגדל גם בקרקעות קלות או חוליות, ובלבד שתהינה פורייות. אין לגדל בחלקה הידועה כנגועה בעלקת, מאחר שלא ניתן לטפל כנגדה במהלך הגידול כמו בסלרי.

כמו בכל גידולי העלים והכרוביים, מומלץ שלא לחרוש, גם לא לאחר גידולים שאינם גידולי שורה, אלא אם כן שאריות צמחיות גסות מאד של הגידול הקודם אינן מאפשרות זאת. לשם כך, יש לעבד את הקרקע באמצעות פראפלאו לעומק 50-60 ס"מ, בתנאי קרקע יבשים או לחים קלות, אך לא רטובים. לאחר גידול שאינו גידול שורות, מעבדים בניצב לכוון השורות המתוכנן וללא מתלמים, ואחר כך עם כוון השורות (רצוי בכוון כללי צפון-דרום משקולי אחידות התיבשות הקרקע, התפתחות הצמחים והבשלת היבול) ועם מתלמים בעקבות הגלגלים. לאחר גידול שורות מעבדים עם מתלמים בעקבות קבועים של תלמי הערוגות. אם הקרקע לחה, מתחחים מיד לאחר העיבוד בפראפלאו (בכדי לנצל את הרטיבות) ואם היא יבשה, יש להרטיבה לעומק של כ-30 ס"מ, ולאחר התיבשות קלה מתחחים לעומק של 15-20 ס"מ בציר סכיני בננה או בציר חרבות (בשני המקרים - בלתי שחוקות). ציר סכיני בננה מתאים להפעלה בקיץ בקרקעות כבדות ובינוניות, שקשה להכין בהן מצע שתילה מפורר היטב, וכן כאשר יש צורך בהצנעת שאריות גידול קודם או עשביה מפותחת. ציר חרבות מתאים להפעלה בחורף בקרקעות קלות, בינוניות וכבדות, שקל יחסית להכין בהן מצע שתילה מפורר היטב, ושאינו צורך בהצנעת שאריות גידול קודם או עשביה מפותחת. לאחר התיבשות קלה של פני הקרקע או למחרת התחוח, מעגלים תוך סמון השורות ונקודות השתילה בסדור בסגול (זיג-זג). סמון השורות ונקודות השתילה מיועד לשתילה ידנית, ואילו לשתילה ממוכנת אין צורך בסמון. המעגילה צריכה להיות בקוטר של 14" (35 ס"מ) ומעלה, המנחת את הערוגה כדי ליצור מקום רחב דיו לצמדי השורות. מהירות הפעלת המעגילה לא תעלה על 6 קמ"ש, בכדי למנוע גליות של פני הערוגה. עבור מכוונת שתילה, המצוידות במעגילה מתאימה (קוטר

ורוחב) בקדמת המכונה, אין בהכרח צורך בהנחתה מוקדמת במעגילה. עם זאת, עדיף לבצע מהלך מוקדם זה של הנחתה במעגילה גם במקרה זה, כדי להבטיח מצע רחב דיו ומפולס היטב, אשר ישפר את כושר שמירת עומק השתילה, הקליטה והמשך התפתחות השתילים. לשתילה ממוכנת דרוש, אפוא, מצע מעולה: ערוגה מעוצבת באחידות, בעלת שטח פנים ישר, מפולס, מפורר היטב ומנוחת.

זבול ודשון יסוד

רצוי מאד לזבל בקומפוסט או לפחות בכופתיות זבל בקר, ביחוד לקראת הגידול החורפי ובכל עונות השנה (למעט לקראת הקיץ ובעתו, כאשר פרוק החומר האורגני מואץ מאד) בחלקות שלא היו במחזור של זבול אורגני במהלך השנים. מזבלים 4-6 מ"מ קו"ד' קומפוסט, שסיים את תהליך הקומפוסטציה (לא חם ונטול ריח לחלוטין), או 450-700 ק"גוד' כופתיות זבל בקר. זבול אורגני כזה עשוי למנוע או להפחית את הצורך בדשון מינרלי ביסוד. את הזבל וואו הדשן המינרלי מפזרים לפני העבוד או אחרי העבוד האחרון בפראפלאו, ומצניעים באמצעות התחוח במתחחה.

לפני הזבול האורגני וואו הדשון המינרלי יש לבצע בדיקת פוריות קרקע במקדח ספירלי או גלילי לעומק 20 ס"מ, ולזבל ולדשן ביסוד, אם בכלל, אך ורק על סמך תוצאות הבדיקה (ניתן להועץ במדריכים). יש לשאוף להגיע לרמות הבאות:

היסוד הנבדק	שיטת הבדיקה המעבדתית	קרקע קלה (SP=26-35%)	קרקע בינונית (SP=36-55%)	קרקע כבדה (SP=56-90%)
N	מצוי מימי NO ₃	20-15 מ"גק"ג*	25-21 מ"גק"ג*	30-26 מ"גק"ג*
P	אולסן	35-30 מ"גק"ג	40-36 מ"גק"ג	45-41 מ"גק"ג
K	מצוי ב-CaCl ₂	130-120 מ"גק"ג	150-140 מ"גק"ג	170-160 מ"גק"ג

*בדגימה ביסוד בקרקע יחסית יבשה, מקובל לבטא ב-מ"גק"ג, אך ניתן לבטא גם ב-מ"גול' עבור רמה זהה.

בקרע חולית (SP<25) מבצעים מצוי מימי של אשלגן (K) ושואפים להגיע לרמה של 40-44 מ"גול' או של 1.0-1.1 מ"אקול'. לחנקן (N) ולזרחן (P) מתיחסים בקרקע חולית כמו לרמתם בקרקע קלה.

העומד, אוכלוסית הצמחים ומרוחי הגידול

אוכלוסית הצמחים המיטבית לשם קבלת יבול מרבי, הינה כ-10,000 צמחים לדונם. בגידול על גבי ערוגות, שרוחבן 1.63-1.73 מ', אין כל אפשרות להגיע לאוכלוסיה כזו. אוכלוסית הצמחים ומרוחי הגידול מפורטים להלן:

רוחב הערוגה (מ')	מספר השורות בערוגה	מרוחי השורות (ס"מ)	מרוחי הצמחים (ס"מ)	אוכלוסית הצמחים לדונם
1.63	3	40 – 40	22	8,370
1.63	3	40 – 40	20	9,200
1.73	3	45 – 45	22	7,880
1.73	3	45 – 45	20	8,670
1.83	4	27 – 55 – 27	22	9,940
1.83	4	27 – 55 – 27	20	10,930
1.93	4	27 – 60 – 27	22	9,420
1.93	4	27 – 60 – 27	20	10,360

מרוחי השורות ומרוחי הצמחים בשתילה ידנית, מסומנים באמצעות מעגילה מסמנת, כמוזכר בסיום הפרק על בחירת החלקה והכנתה. הסמון נעשה בסגול (זיג-זג) בכדי ליעל את דיוק השתילה הידנית ולהקפיד עליו.

זנים, מועדי שתילה, משך גידול ומועדי אסיף משוערים

משך הגידול (מהשתילה) ומועד האסיף מותנים באקלים, באוכלוסיה ובתנאי הגידול, ולכן הם משוערים. עתוי האסיף המשוער, מבוסס על כך ש-90% עד 95% מהקולטים הם בגודל Large (300-400 ג') ובטרים החלה התבקעות הקולס. מועדי האסיף מציינים את תחילת האסיף בהתיחס למועד שתילה ספציפי.

הזנים	היבואן	מועדי שתילה	ימי גידול	מועדי אסיף
אוריון*	עדן-זרעים	20.8 – 1.5	90 – 80	18.11 – 20.7
ויקטוריו	עדן-זרעים	30.4 – 21.8	80 – 100 – 80	19.7 – 10.3 – 9.11
סולריס	עדן-זרעים	31.3 – 1.1	80 - 90	19.6 – 1.4

*במהלך קיץ 2011, בשונה ובחריג מקיצים קודמים בעבר שבהם גידלו את הזן אוריון, ולמרות שהקיץ היה נוח יחסית (בודאי בהשוואה לקיץ הנורא מכל של שנת 2010), התעוררו בעיות איכות קשות בזן זה עד כדי אי יכולת שווק. הבעיות אופינו בהתפצלות הקולס בחלקו העליון, כפי שלא זכור מעולם בזן זה עד כה, והן התרחשו בשדות מגדלים בפרישה ארצית רחבה מהתענכים בגבולו הדרומי של עמק-יזרעאל ועד הנגב הצפוני בואכה שדות מושבי הנגב מדרום לאופקים. לצערנו, לא הצלחנו לאתר בודאות את מקור הבעיה, כאשר מן הסתם ברור כי לא גורם אקלימי מעורב כאן, ומאליו גם ברור כי לא המשתלות יצרניות השתילים ולא המגדלים הותיקים והמנוסים, כולם בו זמנית בקיץ אחד "שכחו" לגדל שומר כיאות או התרשלו באופן טפולס בגידול. מכיון שכאמור התעלומה בעינה עומדת, מומלץ אפוא למגדלים למעט במחזורי שתילות קיץ 2012 של הזן אוריון (היחיד המתאים לגידול בעונה זו) ככל שניתן, מה גם שקיים חשש כי מכסות זרעים של זן זה נותרו אולי בחלק מהמשתלות מאשתקד. על המגדלים לכלכל מעשיהם בזהירות ובתבונה עד יעבור זעם...
כל הזנים שלעיל הם מכלואים. למתעקשים בלבד, יוזכר כאן הזן הפתוח והותיק לטינה שאינו מומלץ, אשר ישתל אם בכלל במועד 1.9 – 28.2 ויאסף לאחר אותו מספר ימי גידול כמו המכלואים לעיל.

השתילים והשתילה

שתיל גוש דמוי פירמידה הפוכה, שנפחו כ-13 מ"ל ושגדל בתא שמידת פתחו העליון כ-7/8", יהיה מוכן לשתילה כ-40 עד 50 יום מהזריעה במשתלה, בהתאם לעונות השנה. מצע הכבול של גוש השתיל, צריך להגיע לשדה לח וממוים היטב ועליו להשאר במצב זה עד לסיום השתילה. התיבשות גוש השורשים עלולה למנוע ספיגת מים לאחר השתילה וההשקיה, ולכן חובה להשקות את השתילים עד נגירה, ממש לפני הוצאתם מהמשתלה. מומלץ ללוות את השקית הנגירה ביטום התכשיר קונפידור או באחד מתחליפיו. קוטל חרקים סיסטמי זה יקנה לצמח הגנה ראשונית מפני חלק מהמזיקים וימריץ (באופן שאינו ברור) את ההתפתחות הראשונית של השתילים. נוף השתילים צריך להיות ירוק ורענן, וצואר השורש עבה למדי. אין להסכים בשום אופן לנוהג המקובל בחלק מהמשתלות - לבצע "תספורת" נוף קלה ככל שתהיה, בתואנת השוא שתהליך זה מגביר את האחידות של השתילים. מאידך, "תספורת" נמצאה במספר גידולים כגורם המעכב נמרצות את ההתפתחות הראשונית של השתילים. השתילים ישמרו בשדה בתנאי הצללה ואורור, ורק כמות קטנה של שתילים תוצא מפעם לפעם לשתילה. שותלים בשעות הבוקר המוקדמות והקרירות או בשעות אחר הצהרים המאוחרות. הן בשתילה ידנית והן בשתילה ממוכנת, אין לשתול את השתילים ולו גם מעט עמוק יחסית, מצב העלול לגרום לכסוי לב הצמח ולעכוב ההתפתחות הראשונית, וכן להקשות על כריתת הקולס. חשוב ביותר להמנע משתילה ידנית בשיטת האצבע, או ליתר דיוק "הבוהן", החביבה מאד על השותלים בשל נוחותה והספקי השתילה המתלולים לה. גם שתילה כזו עלולה לעכב את ההתפתחות הראשונית של הצמח. בשל כך ואף בשל מספר השתילים הרב לדונם, השומר מתאים מאד לשתילה ממוכנת. זאת ועוד - במכונות שתילה משוכללות ניתן

לשתול במגוון מרוחי שתילה ואף בסדור בסגול (זיג-זג). כמו כן, במכונת שתילה, המצוידת במתקן להחדרת מים לאזור בית השורשים או להרטבת דוש של נוף השתילים, אפשר לשתול ברציפות גם בשעות החמות של היום, אפילו בשיא הקיץ.

השקיה

ביום הקודם לשתילה משקים בהמטרה 10-20 מ"מ/ק"ד' כהשקיה טכנית לקראת השתילה, אלא אם ירד גשם משמעותי בסמוך לשתילה. בעונות חמות משקים בהמטרה בתוך 3 שעות מרגע תחילת השתילה. לשם כך יש לסים במהירות שתילת שטח, המכוסה ביחידת השקיה, כמו קו ממטירים או ממטירונים או ממטיר בודד (או אף קונוע). בהמשך יש לעבור להשקות בטפטוף עד לסיום הגידול (בהמשך תדרש השקיה נוספת בהמטרה להפעלת קוטלי עשבים). בעונות קרירות וגשומות ניתן להשקות בטפטוף במקום המטרה, מיד לאחר השתילה, אך אין לסמוך על חסדי שמים.

בערוגות ברוחב 1.63 מ' או 1.73 מ', כמו גם בערוגות ברוחב 1.83 מ' או 1.93 מ', נחוצות 2 שלוחות טפטוף לערוגה, למרות ההבדלים במספר השורות לערוגה (ראו טבלה בפרק העומד, אוכלוסית הצמחים ומרוחי הגידול). **בקרקה חולית** יהיו מרוחי הטפטפות לאורך השלוחה 20 ס"מ, וספיקת הטפטפת 1.0-1.2 ל"שעה. **בקרקה קלה** יהיו מרוחי הטפטפות לאורך השלוחה 25-20 ס"מ, וספיקת הטפטפת 1.2 ל"שעה. **בקרקה בינונית** יהיו מרוחי הטפטפות לאורך השלוחה 30-25 ס"מ, וספיקת הטפטפת 1.2-1.6 ל"שעה. **בקרקות לס ובקרקה כבדה** יהיו מרוחי הטפטפות לאורך השלוחה 30 ס"מ, וספיקת הטפטפת 1.6 ל"שעה. נתונים אלו אמורים ליצור תנאים להתפשטות הרטיבות להקף החיצוני של כל טפטפת וטפטפת ולאחד במהירות את כתמי הרטיבות, תוך חסכון ניכר במים.

יש לבדוק בהתמדה את שכבת הקרקע העליונה ולהשקות בטרם תתיבש (טנסיומטר לא יועיל במקרה זה). הנסיון המצטבר מלמד כי יש להשקות בטפטוף מדי 3-7 ימים בעונת החורף, וכל 2-5 ימים בעונות החמות, בהתאם לסוג הקרקע. אין לחכות לתגובת הצמחים, שקרוב לודאי עלולה להתברר כמאוחרת מדי.

כפי שהוכח בנסויים ובגידול משקי ברמת-הנגב, ניתן להשקות (בטפטוף בלבד) במים מליחים ברמת מליחות די גבוהה - עד $EC=6.0$ ד"ס/מ' (ראו התיחסות להשקיה במים מליחים בראשית הפרק הדין בבחירת החלקה והכנתה).

משקים בכמות, הנגזרת מנתוני התאדות יומית או תקופתית מגיית, מוכפלת במקדם המבטא את שעור כסוי הנוף מכלל החלקה באחוזים. מקדם זה נע בין מינימום של 0.25 למקסימום של 0.8 במים מתוקים, ו-1.0 במים מליחים.

בתקופת החורף משקים קלות גם בין הגשמים, כאשר הקרקע אינה לחה דיה או כדי לספק את מנות הדשן הדרושות. משקים עד סמוך מאד למועד אסיף היבול.

הדברת עשבים

בעת השתילה בשדה על החלקה להיות נקיה מעשבים או מספיחי גידולים קודמים. חלקה משובשת יש צורך לרסס בסמוך לשתילה בתכשיר דוקטלון כקוטל עשבים כללי. אין להסתכן ולרסס בתכשירים כמו ראונדאפ או אחד מתחליפיו, אך ניתן לעשות שמוש בתכשיר בסטה.

קוטל העשבים הבררני העיקרי בשומר הוא הפרומטרין המשווק בישראל כפרומטרקס. בשל בררנותו הטובה והבטוחה לגידול ובכדי להאריך במקצת את משך פעילותו, יש לבצע את הרסוס בו רק לאחר השתילה, הקליטה והצצת עשבים בנוסף לאלה שכבר הושמדו על ידי הדוקטלון. מבצעים את הרסוס בפרומטרקס במרסס מוט רתום לטרקטור, כדי לשלוט בדיוק

הישום והמינון. הפומיות (דיזות) לרסוס זה הן מטפוס מניפה (Tjet) בזווית 110° במרוחים שוים של 50 ס"מ ביניהן. גובה מוט הרסוס 50 ס"מ מעל פני הערוגה. **בקרקה חולית** מרססים 130 סמ"ק"ד'; **בקרקה קלה** מרססים 150 סמ"ק"ד'; **בקרקה בינונית ולס** מרססים 180 סמ"ק"ד', **ובקרקה כבדה** מרססים 200 סמ"ק"ד' פרומטרקס. לכל אחד מטפולים אלו בפרומטרקס מוסיפים 30-50 סמ"ק"ד' רונסטאר להדברת חלמית (אפשר וכדאי לערבב שני תכשירים אלו במכל המרסס). מפעילים את שני התכשירים באמצעות המטרה קלה (או גשם משמעותי) של 10-20 מ"מ/ק"ד', בהתאם למצב רטיבות הקרקע ולצרכים אחרים (ראו פרק השקיה).

בחלקות הידועות כמשובשות בעשבים ממשפחת הסוככיים, ניתן לרסס לפני השתילה בתכשיר גול (או באחד מתחליפיו הרבים), 100-200 סמ"ק/ד', בהתאם לסוג הקרקע (100 - בחולית, 120 - בקלה, 150 - בקרקע בינונית ולס, 200 - בכבדה). רצוי להמנע משמוש בתכשיר זה העלול לעכב מאד את התפתחות הגידול. לאחר הרסוס (באותו ציוד כמו פרומטרקס + רונסטאר) ולפני השתילה משקים בהמטרה 10-20 מ"מ/ק"ד'. אם קים בחלקה לאחר השתילה גם שבוש בדגניים, לרבות ספיחי דגן תרבותי, אפשר לרסס באחד מקוטלי הדגניים הרבים מאד. תכשירים אלו אין להשקות לאחר הישום ואין לישים בסמוך לגשם. בנגוד לישים גול או פרומטרקס+רונסטאר, יש לרסס תכשירים אלו (כמו גם דוקטלון) במוט רסוס עם פומיות מטפוס קונוס חלול (Cone-jet). אין לישים במרסס מפוח שרוול אף תכשיר להדברת עשבים.

דשון חנקני במהלך הגידול

כפי שמצוין בפרק הדין בזבול ודשון יסוד, רמת הזרחן והאשלגן הרצויה בקרקע הושגה לפי הצורך, באמצעות זבול אורגני או דשון מינרלי בטרם השתילה. מכיון שהנסיון מלמד כי בדרך כלל אין דלדול של רמת יסודות אלו במהלך הגידול, לא נותר למגדל אלא להתרכז במהלך הגידול בדשון החנקני בלבד. יש להעדיף את ישום החנקן בהשקיה בטפטוף באמצעות משאבת דשון, העדיפה מכל הבחינות על שמוש בדוד דשון.

במהלך חודשי החורף: דצמבר, ינואר, פברואר ומרס, יש להקפיד לדשן בדשן אמון-חנקתי חורפי 18% (תמיסה מימית). במהלך חודשי העונה החמה: אפריל עד נובמבר, אפשר לדשן באמון-חנקתי קיצי 21% (תמיסה מימית), או באוראן 32% (תמיסה מימית), וכן באמון-גפרתי 21% או באוראה 46% (הרכוזים ב-20% מצינים את רכוז החנקן הצרוף - N). אין לדשן באוראן, באוראה ובאמון-גפרתי במהלך חודשי החורף הקרים: דצמבר עד מרס, כיון שזמינותם לצמח נמוכה, והשנוי בזמינות איטי מאד ומותנה בפעילות חידקים בקרקע, המושפעים מאד מטמפרטורת הקרקע.

גידול השומר הוא צרכן חנקן בינוני, בשונה מסלרי ובדומה לכרוביים, כאשר ליסוד זה תפקיד מרכזי בתהליכי יצור המסה הצמחית המרשימה של הקמה העל-קרקעית. קצב התפתחות צמחי הגידול איננו לינארי, אלא איטי מאד בשלבים הראשונים של הגידול ומהיר מאד בשלב האחרון. מציאות זאת מכתובה אספקת חנקן רציפה אך הדרגתית, המותאמת כמותית לכושר הקליטה של שורשי הצמח המתפתח והנוף שלו. עודפי חנקן המצטברים בראשית הגידול באזור בית השורשים, עקב יכולת קליטה מוגבלת של הצמח הקטן, עלולים לגרום עקת מליחות, שתאט עוד יותר את קצב התפתחותו. מאידך, רמות חנקן גבוהות בסיום הגידול עשויות להספיק לצמוח וגטטיבי תקין.

לאחר סיום קליטת השתילים ועד הגיע נוף הצמחים לגובה של כ-20 ס"מ, מדשנים 200 ג'ד' חנקן צרוף ביום. בהגיע נוף הצמחים לגובה 20 ס"מ ועד "לסגירת" הנוף, מדשנים 400 ג'ד' חנקן צרוף ביום. עם "סגירת" הנוף ממשיכים באותה רמת דשון, אלא אם כן הנוף כהה מאד ומפותח מדי, מצב אפשרי למשל בגידול ראשון אחרי זבול שופע בקומפוסט, או אז מפסיקים לדשן לרוב עד לאסיף היבול.

הפרגה

ההפרגה בקרב גידולי משפחת הסוככיים השונים מתרחשת בעונות שונות: בגזר ובסלר ההפרגה מתרחשת באביב, בעוד שהשומר יפריג בקיץ. במילים אחרות, הגזר והסלרי מפריגים בתגובה להתחממות באביב בעת היציאה מהחורף הקר, כלומר בחלופי העונות, והשומר מפריג בתגובה לחום. במשך שנים ובטרם הופעת זני המכלוא בשומר, לא ניתן היה לגדל שומר בקיץ. גם הופעת המכלואים לא הבטיחה סבילות או עמידות להפרגה בכל זני המכלוא, ולמעשה רק זן מכלוא אחד צלח בשלום את הגידול הקיצי ללא הפרגה: הזן אוריון.

מחלות אפשריות ומזיקים אפשריים

המחלות האפשריות:

ריזוקטוניה (בחלקי הצמח הבאים במגע עם הקרקע, ובעיקר בעונות החמות וכשהנוף "סגור"), קשיוניה-גדולה (רק בחורף), רמולריה (בעיקר בסתו, בחורף ובאביב, ולעתים

קרובות בחלקות נמוכות, טלולות ולא מאווררות או מוקפות פרדסים ומטעים), קמחון (מחלה נדירה ורק בקיץ).

המזיקים האפשריים:

השומר אינו נתקף כמעט ע"י מזיקים, ובמקרה שכן, לרוב רמת נוכחות המזיקים נמוכה עד מאד ואינה מצדיקה טפולי הדברה. יתכן כי נוכחות הפיטוכימיקל היחודי לשומר – anethol - המשמש כמרכיב חשוב בשמן האתרי הנדיף (ראו פרק "מבוא") הוא אשר גורם לדחית מזיקים מצמחי השומר, באופן שהרוח כולו שלנו. הדברה כימית יש לבצע אך ורק בתכשירים, במנונים ובעתויים מורשים. המלצות הדברה לגידול מופיעות בחוברת הדברת פגעים בירקות.

אסיף היבול והשווק

אוספים את היבול אך ורק באופן חד-פעמי במעין "גלוח" החלקה. מאחר שזני המכלוא אחידים יותר מהזן הפתוח והותיק לטינה, פשוט וקל יותר לבצע אסיף חד פעמי והיבול רב יותר. מתחילים לאסוף כאשר כ-90% עד 95% מהקולסים המקונבים לאורך, רוחב ועובי הנדרש, הגיעו גם למשקל הנדרש של 300-400 ג' (על פי שקול דעתו ונסיונו של המגדל או מדריכו).

כורתים את הצמח השלם בבסיסו באמצעות סכין מיוחד וחותרים ומקצרים את הפטוטורות דמויות האצבעות לאורך זהה לאורכו של הקולס (יש סכינים המותאמים לאיטרי יד ימינם). את הקולסים מכניסים לארגזי שדה או קרטונים נמוכים. בזמן קצר ככל האפשר ותוך הקפדה מיוחדת בעונות החמות, מעבירים את התוצרת הארוזה של היבול המשווק לאזור מוצל ומאוורר לקראת משטוחו והובלתו ליעד השווק.

היבול

יבול קולסים טוב (אך בהחלט לא יבול שיא) עשוי להגיע לכדי 2.9-3.5 טון/ד', זאת משדה שאוכלוסיתו עולה על 10,000 שתילים לדונם (ראו פרק "העומד, אוכלוסית הצמחים ומרוחי הגידול"). קשה יותר להשיג יבול שיא של כ-4.0 טון/ד'.

האיכות

המעבר לזני המכלוא בהחלט שפר עד מאד את רמת האיכות של הקולסים, וכל זאת מעבר לשפור באחידותם, המשפיע קודם כל על רמת היבול. צורת הקולסים של זני המכלוא עגולה יותר במבט מבסיס הקולס, ממש כפי שנדרש ע"י השווק. שטח פני הקולס חלקים יותר ופחות מחורצים וצבעו לבן, בעוד שבזן הפתוח לטינה הצבע נוטה לקרמי. נראה כי למעבר לגידול זני המכלוא נודעת השפעה רבה יותר על האיכות מאשר על רמת היבול.

בהצלחה לכולם.